

Actualiteitsnota: mandaat van Monusco in DR Congo

Een jaar geleden gaven de Verenigde Naties de toestemming voor de oprichting van een interventiebrigade binnen de VN-vredesmissie (Monusco) in DR Congo. De Vlaamse ngo's actief in de regio geven een stand van zaken en roepen België op om de ontmanteling van gewapende groepen te steunen en tegelijk te investeren in de ontwapening, demobilisatie en re-integratie van rebellen en in de opleiding van een Congolese interventiemacht.

1. Goedkeuring van VN-resolutie 2098

Als antwoord op de crisis rond M23 ondertekenden elf Afrikaanse landen en vier organisaties op 24 februari 2013 het Kaderakkoord voor vrede, veiligheid en samenwerking¹ voor de Democratische Republiek Congo (DRC) en de regio. Ter aanvulling van het akkoord werd VN-resolutie 2098² goedgekeurd op 28 maart 2013. De Veiligheidsraad verwelkomde het Kaderakkoord, verlengde het mandaat van Monusco tot 31 maart 2014 en besliste over de oprichting van een offensieve interventiebrigade binnen Monusco.

Die brigade werd in de zomer van 2013 ontplooid in de streek van Goma (Noord-Kivu). De troepenmacht bestaat uit ongeveer 3000 militairen uit Tanzania, Zuid-Afrika en Malawi. De kerntaak van Monusco blijft de bescherming van de burgerbevolking, maar de interventiebrigade heeft een offensiever mandaat om alleen of samen met het Congolese leger (FARDC) doelgerichte militaire operaties te ondernemen voor de neutralisering en de ontwapening van gewapende groepen in Oost-Congo.

2. Stand van zaken één jaar later

Militaire operaties tegen gewapende groepen

De militaire overwinning op M23 is ongetwijfeld één van de belangrijkste gebeurtenissen uit 2013. De overwinning is onder meer het resultaat van de steun van de VN-brigade aan het Congolese leger. De nederlaag van M23 is ook te danken aan een beter presteren van dat Congolese leger en de druk op de Rwandese broodheren van M23.

De verklaring van Nairobi (12 december 2013) maakt officieel een einde aan het gewapend conflict met M23. Toch blijft de overwinning op M23 fragiel. Een belangrijk deel van de M23-manscapen vluchtte naar buurlanden Rwanda en Oeganda. Politieke en militaire leiders waartegen VN-sancties lopen, kunnen er vrij rondlopen.

Er zijn echter ook nog tientallen Congolese en buitenlandse groepen actief in Oost-Congo, meer bepaald in Noord-Kivu, Zuid-Kivu, de Oostelijke provincie en Noord-Katanga. Het gaat onder meer om de Rwandese FDLR, de Oegandese ADF-NALU en LRA, de Burundese FNL en de Congolese Mai Mai-milities.

¹ Vrede, veiligheid en samenwerking voor Oost-Congo:

http://www.11.be/component/one/artikel/detail/vrede_veiligheid_samenwerking_oost_congo,113420

² VN stuurt interventiebrigade naar Oost-Congo: <http://www.11.be/component/one/artikel/detail/113597>

Volgens het VN-expertenrapport van 2014 had de M23-nederlaag een impact op andere gewapende groepen. Sommigen gedragen zich agressiever, en blijven een bron van onveiligheid, terwijl anderen de wil tonen om de wapens neer te leggen. Na de overwinning op M23 stelden de Congolese regering en Monusco zich twee nieuwe prioritaire doelwitten, waartegen momenteel militaire operaties lopen: FDLR en ADF-NALU.

Opleiding van legerbataljons voor interventiemacht

In resolutie 2098 wordt de duur van de VN-interventiebrigade gekoppeld aan:

- de resultaten van de brigade op het terrein ;
- de vooruitgang die DR Congo boekt in de uitvoering van zijn verbintenissen in het Kaderakkoord ;
- het opstellen en het uitvoeren van een stappenplan voor de hervorming van de veiligheidssector (SSR), meer bepaald de oprichting van een snelle interventiemacht (Force de Réaction Rapide, FRR)
- het conceptualiseren en het uitvoeren van een plan voor de ontwapening, demobilisatie en re-integratie van Congolese en buitenlandse gewapende groepen (DDR/RR).

Het Congolese plan voor de legerhervorming voorziet in de opleiding van eenheden voor de opbouw van die FRR. Verschillende internationale donoren zijn actief in de opleiding van legerbataljons die deel moeten uitmaken van de FRR.

In het kader van de bilaterale militaire samenwerking (PPM) tussen DR Congo en België leidden Belgische instructeurs intussen al drie bataljons op: het 321^e in de periode 2008-2009, het 322^e in de periode 2011-2012 en het 323^e in 2013. Deze bataljons zullen deel uitmaken van een brigade met standplaats in Kindu (Maniema), waarvan België ook de staf zal opleiden. De Belgische coöperatie bouwde voor de militairen en hun families een complex met 300 woningen.

Nieuw plan voor ontwapening, demobilisatie en re-integratie van voormalige rebellen

In de verklaring van Nairobi engageerde de Congolese regering zich ook voor een nieuw plan voor ontwapening, demobilisatie en re-integratie (DDR) van voormalige rebellen. Het plan zou 100 miljoen dollar kosten. Volgens het plan moeten voormalige strijders verzameld worden op drie plaatsen: Kamina (Katanga), Kitona (Bas-Congo) en Kota Koli (Evenaarsprovincie).

Meer dan 50 rebellengroepen in de provincies Noord-Kivu, Zuid-Kivu, de Oostelijke provincie, Katanga en uit buurlanden Rwanda en Oeganda zouden in aanmerking komen. Het plan voorziet een procedure die uit 3 luiken bestaat:

- **sensibilisatie** van gewapende groepen om het DDR-proces te doorlopen
- **ontwapening en demobilisatie** van gewapende groepen (overhandiging van wapens, biometrische registratie, medische screening en doorverwijzing van mensenrechtenschenders naar justitie)
- voorbereiding op **socio-economische re-integratie** (terugkeer naar burgersamenleving)

De uitvoering van het programma zou gezamenlijk gebeuren door Congo en Monusco. Het plan werd reeds voorgesteld aan internationale donoren, maar zij zijn niet tevreden omwille van de vaagheid en dus afwachtend om middelen vrij te maken voor de uitvoering ervan.

Dit is het derde Congolese DDR-plan. Met de steun en financiering van de Wereldbank werd in de periode 2004-2011 het *Programme Nationale Programme de Désarmement, Démobilisation et Réintégration* (PNDDR) uitgevoerd. Uit evaluatierapporten blijkt dat de fasen 'ontwapening' en 'demobilisatie' redelijk goed verliepen, terwijl de fase 'socio-economische re-integratie' grotendeels mislukte. Zonder een socio-economisch alternatief op hun gewapende activiteiten, is de kans reëel dat rebellen weer de wapens opnemen of gerekruteerd worden.

Verskil met de vorige DDR-programma's is wel dat er in het nieuw plan minder mogelijkheid is voor rebellen om automatisch in het Congolese leger te integreren. De integratie van rebellen in het regeringsleger bracht namelijk een gebrek aan discipline en straffeloosheid met zich mee.

3. Standpunt van de Vlaamse ngo's

De VN-vredesmissie (eerst Monuc, dan Monusco) is al 15 jaar in DR Congo. Ondanks haar mandaat, haar budget en grootte kampt de missie met een gebrek aan geloofwaardigheid. Monusco wordt verweten niet krachtdadig op te treden om de burgerbevolking te beschermen tegen het geweld van gewapende groepen in Congo. Een andere kritiek is dat de missie te weinig doet aan een geleidelijke en verantwoorde overdracht van haar verantwoordelijkheid aan de Congolese autoriteiten.

Een jaar geleden heeft de Vlaamse Noord-Zuidbeweging 11.11.11 de goedkeuring van VN-resolutie 2098 verwelkomd. De komst van de interventiebrigade en zijn inbreng bij de militaire overwinning op M23 hebben bijdragen tot een geloofwaardiger vredesmissie. De Vlaamse ngo's actief in de regio menen dat de brigade nog een belangrijke ondersteunende rol kan spelen bij de ontmanteling van gewapende groepen in Congo.

De ngo's steunen de verlenging van het mandaat van Monusco (inclusief de brigade) tot 2015, maar dringen vooral aan op een exitstrategie voor de vredesmissie. Dit kan door extra te investeren in de opbouw van een rechtsstaat in Congo en in het bijzonder in de hervorming van de veiligheidssector (leger, politie, justitie). Bovendien benadrukken de Vlaamse ngo's het belang van de ontwapening, demobilisatie en re-integratie van rebellen.

4. Aanbevelingen

De Vlaamse ngo's roepen België op om meer steun te bieden aan:

- **Bescherming van de burgerbevolking bij de ontmanteling van gewapende groepen:** Na de overwinning op M23 moet België pleiten voor de ontmanteling van andere gewapende groepen door het Congolese leger en de VN-brigade, op voorwaarde dat expliciet geanticipeerd wordt op eventuele negatieve neveneffecten. Ons land moet pleiten voor de bescherming van burgers en de opvang van interne verplaatsen vóór, tijdens en na militaire operaties. België moet de inzet van legerbataljons 321, 322 en 323 ondersteunen en bij de Congolese autoriteiten aandringen op een goede omkadering van het leger (bevel, betaling, logistiek, voedsel, munitie).

- **Ontwapening, demobilisatie en re-integratie van Congolese gewapende groepen:** België moet bij de Congolese autoriteiten voorstellen doen ter verbetering van het nieuwe DDR-plan en lessen trekken uit plannen en initiatieven uit het verleden. Rebellen moeten voorafgaand en tijdens militaire operaties steeds een reële kans geboden worden om de wapens neer te leggen en ook effectief in de burgersamenleving te re-integreren. Ons land moet bijzondere aandacht hebben en middelen vrijmaken voor die socio-economische re-integratie van voormalige rebellen en pleiten voor de betrokkenheid van lokale gemeenschappen. Het Belgische reconstructieplan voor de Kivu's dient expliciet gelinkt te worden aan deze re-integratiecomponent en prioriteit geven aan projecten met ex-rebellen in haar beoordeling.
- **Ontwapening, demobilisatie, hervestiging of repatriëring en re-integratie van buitenlandse gewapende groepen:** België moet aandringen op een constructieve medewerking van de buurlanden (Rwanda, Oeganda, Burundi, ...) met betrekking tot de repatriëring en re-integratie van voormalige buitenlandse rebellen (FDRL, ADF-NALU, LRA, FNL, ...). Zij die zich niet hebben bezondigd aan zware mensenrechtenschendingen moeten kunnen deelnemen aan het maatschappelijk en politiek leven; volksmoordenaars en oorlogsmisdadigers berecht worden.
- **Geleidelijke en verantwoorde terugtrekking van Monusco:** België moet meer een exitstrategie bepleiten en mee de terugtrekking van Monusco voorbereiden. Dit kan door verder eenheden op te leiden voor de *Force de Réaction Rapide*. Dit moet ons land doen in afstemming met andere donoren en onder de coördinatie van Monusco. Bovendien is het belangrijk dat België een sterkere rol van Monusco bepleit in haar politieke dialoog met de Congolese autoriteiten over de hervormingen voorzien in het Kaderakkoord, met een focus op SSR, DDR en stabilisatie.

Meer informatie

Thijs Van Laer, beleidsmedewerker Centraal-Afrika bij 11.11.11, Thijs.vanlaer@11.be, 0475 25 50 66

Nadia Nsayi, beleidsmedewerker Centraal-Afrika bij Broederlijk Delen & Pax Christi, nadia.nsayi@paxchristi.be, 0479/51.68.98